

DOI 10.51558/2490-3647.2025.10.2.663

UDK 316.624-053.6
159.97-053.6
616.89-053.6

Primljeno: 29. 08. 2025.

Izvorni naučni rad
Original scientific paper

Ana Marija Zagode

ADOLESCENTI I SEKSUALNO NASILJE: KVALITATIVNA ANALIZA ZNANJA, STAVOVA I PONAŠANJA

Seksualno nasilje predstavlja društveni problem o kojem se u društvu još uvijek nedovoljno raspravlja. S obzirom na to da će mnoge osobe doživjeti neki od oblika seksualnog nasilje do svoje 18. godine života, te da je period adolescencije vrijeme kreiranja stavova i uvjerenja o interpersonalnim odnosima, kao i period rizičnih ponašanja, ovo istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku adolescenta, muškog i ženskog spola u dobi od osamnaest godina. Korištena je kvalitativna metodologija, konkretno metoda polustrukturiranog intervjua, a istraživački fokus u ovom radu je seksualno nasilje iz perspektive adolescenata, tj znanja, stavovi i ponašanja adolescenata vezana uz seksualno nasilje. Provedena su četiri intervjua s punoljetnim adolescentima koji pohađaju srednju školu u gradu Zagrebu putem otvorenih pitanja i dvije vinjete – jedna koja prikazuje situaciju u kojoj su se dijelile gole fotografija kolega iz razreda, a druga neprimjereno dodirivanje stražnjice “šlatanje”. Dobiveni rezultati ukazuju na odbacivanje postojećih mitova i predrasuda o seksualnom nasilju u društvu. Adolescenti pokazuju osnovnu razinu poznavanja seksualnog nasilja s potrebom dubljeg razumijevanja problematike seksualnog nasilja u području oblika seksualnog nasilja i posljedica seksualnog nasilja. U pogledu ponašanja, pokazuje se da adolescenti više preuzimaju ulogu promatrača kod svjedočenja seksualnom nasilju negoli aktivnost u prijavi seksualnog nasilja. Istraživanjem smo otkrili da je potrebno poraditi na edukaciji adolescenata te uvesti dosljedne mjere u zaustavljanju seksualnog nasilja u školama.

Ključne riječi: seksualno nasilje; seksualno uznemiravanje; adolescenti; srednja škola; šlatanje

1. UVOD

Seksualno nasilje ozbiljan je društveni problem raširen u svim zemljama svijeta. Premda su žrtve osobe svih rodova, ipak istraživanja pokazuju da je najviše rasprostranjeno među ženama i djevojčicama te se stoga smatra rodno uvjetovanim nasiljem (Mamula 2019). Za razumijevanje ove pojave potrebno je definirati čin seksualnog nasilja, zbog širokog raspona ponašanja koja zadiru u intimni i fizički prostor osobe. Svjetska zdravstvena organizacija definira seksualno nasilje kao bilo kakav seksualni čin usmjeren protiv seksualnosti osobe primjenom silena drugu osobu te uključuje silovanje, fizičku silu, penetraciju vulve i anusa s penisom, drugim dijelom tijela ili objektom (WHO 2022). Seksualno nasilje prate specifičnosti koje pridonose njegovoj društvenoj prihvatljivosti. Učestalost pojave seksualnog nasilja, mali broj prijavljenih slučajeva, velika disproporcija moći žrtve i nasilnika te brojni mitovi i predrasude čine da seksualno nasilje opstaje u društveno prihvatljivim okvirima (Mamula 2019).

S obzirom na specifičnosti seksualnog nasilja, uočava se potreba za dubljim razumijevanjem ovog oblika nasilja unutar različitih društvenih skupina. U ovom radu fokus je stavljen na adolescente, budući da istraživanja pokazuju kako najveći dio žrtava seksualnog nasilja osobe između 14. i 17. godine života (Unicef 2024). Osim što adolescenti mogu biti žrtve, oni se u razvojnoj dobi mogu naći i u ulozi počinitelja djela seksualnog nasilja (Mamula 2024). Polazeći od navedenog, cilj rada je razumjeti stavove, znanja i ponašanja adolescenata o ovom nedovoljno ozbiljno shvaćenom obliku seksualnog nasilja u skupini koja se može pronaći u obje uloge – žrtve i nasilnika.

Rad se fokusira na konceptualizaciju znanja, stavova i ponašanja adolescenata jedne srednje škole o seksualnom nasilju, s naglaskom na prepoznavanje oblika seksualnog nasilja u njihovoj okolini te na opis i tumačenje njegovih posljedica na žrtvu. Istraživanjem se želi dobiti uvid u znanje o seksualnom nasilju, oblicima seksualnog nasilja, ponašanju adolescenata i njihove okoline (vršnjaka, prijatelja i škole), koje će se osim kroz otvorena pitanja analizirati i kroz dvije konkretne situacije seksualnog nasilja – dijeljenja tuđih golih fotografija i „šlatanje“.

2. ADOLESCENTI I SEKSUALNO NASILJE

U dobi do svoje 18. godine jedna od osam djevojaka će doživjeti silovanje ili seksualno nasilje (Unicef 2024). Barem jedan oblik seksualnog nasilja u svojoj školi će doživjeti 51% učenica i 26% učenika (Young i sur. 2009, prema Edwards i Banyard 2019). U javnom diskursu društva rijetko se govori o seksualnom nasilju iako veliki

postotak mladih doživi seksualno nasilje u ovom osjetljivom razvojnem periodu (Ngo i sur. 2018). Adolescenti doživljavaju seksualno nasilje od svojih kolega u školi ili bliskih osoba pa će tako 93% djece do 18. godine doživjeti seksualno nasilje od osobe koju poznaje (US Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families 2018, prema Mamula 2019). Velika vjerojatnost je da će adolescent doživjeti seksualno nasilje u svom domu ili poznatom okruženju, a i od svojih ljubavnih partnera (Hojt Ilić 2019).

Adolescenti su jedna od najaktivnijih skupina korisnika interneta. Činjenica je da se dio komunikacije i socijalnih druženja prebacio na društvene mreže te je tako nasilje dobilo svoju novu elektroničku dimenziju. Mihaljević (2019) izvještava kako je svako treće dijete doživjelo neki oblik elektroničkog nasilja. Konvencija vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja (2012: 26) definira elektroničko seksualno nasilje kao:

„oblik nasilja [koji] uključuje slanje i dijeljenje sadržaja seksualne prirode koji služe za seksualno uznemiravanje druge osobe, s ciljem uspostavljanja moći i kontrole počinitelja nad tom osobom. Ovakvi sadržaji mogu uključivati poruke, slike, komentare, video uratke te druge audio-vizualne materijale intimnog sadržaja (prikaz intimnog dijela tijela, prikaz spolnih odnosa, poruke seksualnog sadržaja)“ (prema Mihaljević 2019: 26)

Usvijetu društvenih mreža više od polovice sudionika prvih i trećih razreda srednje škole u istraživanju Buljan Flander i sur. (2020: 289) koristi društvene mreže više od tri sata na dan, a neki učenici čak po sedam, osam, devet sati i više. Provođenje vremena na društvenim mrežama i internetu se povećalo tijekom COVID 19 pandemije dovodeći adolescente u lošiju poziciju s većom mogućnošću doživljavanja elektroničkog nasilja (Armitage 2021; Fore 2020, prema António i sur. 2023). Istraživanje iz 2018. godine (Madigan i sur. 2018, prema Dodaj i sur. 2024) provedeno na adolescentima od 12. do 17. godine života otkriva kako je 14,8% adolescenata slalo, 27,4% zaprimalo i 12% prosljeđivalo seksualno eksplicitan sadržaj preko poruka dok 8,4% izjavljuje kako su se njihove poruke seksualno eksplicitnog sadržaja dijelile bez odobrenja. Nacionalno istraživanje provedeno na 2859 hrvatskih srednjoškolaca otkrilo je kako 40,1% adolescenata šalje seksualno eksplicitne poruke, 52,9% je zaprimilo eksplicitne poruke, 13,4% prosljeđuje tuđe seksualno eksplicitne fotografije i 49,2% je zaprimilo poruke od drugih učenika u posljednjih dvanaest mjeseci (Dodaj i sur. 2024). S obzirom na intenzivno korištenje društvenih mreža i podatke iz istraživanja Madigan i sur. te Dodaj i sur. o slanju seksualno eksplicitnih poruka, u ovom radu će adolescenti biti ispitani o seksualnom nasilju u *online*

okruženju, specifičnije o svjedočenju dijeljenju golih fotografija u njihovoj školskoj i privatnoj sferi.

Radi postizanja dubljeg uvida u odnos adolescenata prema seksualnom nasilju odlučili smo provesti istraživanje o znanju, stavovima i ponašanjima adolescenata vezanim za seksualno nasilje. Izabran je kvalitativan pristup putem polustrukturiranog intervjua iz razloga što nam takav pristup pruža mogućnost dubljeg pogleda u fenomen seksualnog nasilja. Ovom metodom pružamo sudionicima mogućnost dijeljenja iskustva, a mi dobivamo uvid u stanje o seksualnom nasilju u društvu mladih. Pristup istraživanju je eksplanatorne prirode s ciljem upoznavanja suvremenog odnosa adolescenata prema seksualnom nasilju. Naglašavamo kako je ovaj rad nastao iz diplomskog rada „Znanja, stavovi i ponašanja adolescenata vezanih uz seksualno nasilje“ na Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu te je istraživanje dobilo odobrenje za izvedbu od strane Etičkog povjerenstva Fakulteta hrvatskih studija.

3. METODOLOGIJA

3.1. Sudionici

Sudionici su izabrani prigodnim uzorkovanjem prema kriterijima istraživanja. Ciljana populacija bili su adolescenti koji pohađaju srednju školu i imaju status punoljetne osobe. Pristup sudionicima ostvaren je putem suradnje s nastavnim osobljem škole, koje je omogućilo kontakt s učenicima 4. razreda. Odabir sudionika temeljen je na kriteriju uključivanja dvije muške i dvije ženske osobe, inicijalno se pristupilo dvama razredima srednje škole s prosječnim brojem dvadeset i četiri učenika u svakom razredu. Sudionici su dobrovoljno pristali na sudjelovanje u istraživanju nakon upita njihova nastavnika o želji za sudjelovanjem.

Ukupan broj sudionika bio je četiri učenika jedne srednje škole s područja Zagreba, koji su navršili 18 godina i pohađaju 4. razred. Sudjelovanje je bilo dobrovoljno, a svi sudionici su dali informirani pristanak. Ovaj mali uzorak je odabran je s ciljem detaljnog i dubinskog kvalitativnog pristupa istraživanju seksualnog nasilja, što je u skladu s metodološkim standardima eksplorativnih istraživanja.

3.2. Postupak provedbe istraživanja

Kako bismo pristupili sudionicima upućeno je pismo namjere ravnatelju škole te se nakon njegovog odobrenja moglo započeti s provedbom istraživanja. Kontaktiranjem profesora pristupili smo adolescentima prema kriterijima istraživanja. Prije provedbe istraživanja provjerene su sa sudionicima informacije o obavezama u vrijeme intervjua. U dogovoru s osobljem škole istraživanje je provedeno u prostorijama škole. Intervjui su se provodili individualno, a trajanje pojedinačnog intervjua kretalo se između dvadeset i jedne minute do jednog sata. Svi intervjui su snimljeni na pametnom telefonu uz prethodno informiranje sudionika o snimanju. Prije početka intervjua sudionici su dali informirani pristanak, nakon čega su imali priliku odgovarati na pitanja detaljno i slobodno. Tijekom intervjua sudionicima su predstavljene dvije vinjete koje prikazuju fiktivne situacije seksualnog nasilja u školi, bez prekidanja intervjua ili najavljiivanja posebnog dijela upitnika. Nakon svake vinjete sudionicima su postavljena pitanja vezana uz cilj istraživanja. Intervju je završio blokom pitanja čime je okončan proces intervjuiranja. Snimljeni intervjui transkribirani su doslovnim prijepisom i sistematično kategorizirani. Transkripti su tematski analizirani pri čemu je induktivnom metodom izdvojeno pet glavnih tematskih kategorija s pripadajućim kodovima.

Potrebno je napomenuti da je kvalitativni dio istraživanja proveden nakon što je s učenicima iste srednje škole bio realiziran anketni upitnik na istu temu koju istražujemo u ovom radu – znanja stavovi i ponašanja adolescenata vezana uz seksualno nasilje. Provedba kvantitativnog istraživanja prethodila je polustrukturiranim intervjuima kako bi se zbog širokog opsega tema u području seksualnog nasilja mogao smanjiti broj tema u intervjuima na koje se istraživanje želi fokusirati. Time je omogućeno prikupljanje dubljih i detaljnijih osvrta sudionika na specifične teme seksualnog nasilja od važnosti u širem društvenom kontekstu.

3.3. Polustrukturirani intervjui

Metoda polustrukturiranog intervjua koristi se kako bi se dubinski istražilo znanja, stavove i ponašanja adolescenata vezana uz seksualno nasilje. Intervju se sastojao od 18 otvorenih pitanja i 2 vinjete. Pitanja su usmjerena na znanja o seksualnom nasilju, oblicima seksualnog nasilja i uznemiravanja, posljedicama seksualnog nasilja i uznemiravanja, zatim na otkrivanje ponašanja adolescenata kada su svjedeci

seksualnom nasilju u školi ili u privatnom životu, ta na stavove o reakciji škole na seksualno nasilje i drugim povezanim temama.

3.4. Prikaz rezultata

Analizom odgovora prepoznato je pet tema s pripadajućim kodovima:

Tema	Kodovi
Razumijevanje i definiranje seksualnog nasilja	Definiranje seksualnog nasilja
	Ozbiljnost seksualnog nasilja
	Učestalost i rasprostranjenost
	Oblici seksualnog nasilja
	Razlikovanje veoma ozbiljnih i manje ozbiljnih oblika seksualnog nasilja
	Seksualno uznemiravanje i njegovi oblici
	Posljedice seksualnog nasilja i uznemiravanja
Društvene reakcije na seksualno nasilje	Reakcija društva
	Svjedočenje činu nasilja – dijeljenje fotografija i „šlatanje“
	Kažnjivost i odgovornost počinitelja
	Posljedice za žrtvu i one koji prijave nasilje
	Sustavna reakcija na prijavljivanje nasilja
Uloge škole i obrazovnog sustava	Učestalost seksualnog nasilja
	Edukaciju srednjoj školi
	Prevenција i odgovornost škole
Osobni stavovi i samorefleksija	Diskusija o seksualnom nasilja
	Osobna refleksija o znanju seksualnog nasilja
	Stav o osobnom znanju
	Diskusija među vršnjacima

Tablica 1. Prikaz tema dobivenih kodiranjem

3.5. Razumijevanje i definiranje seksualnog nasilja

Prikaz rezultata započinjemo s analizom kodova tematske skupine *Razumijevanje i definiranje seksualnog nasilja*. Sudionici definiraju seksualno nasilje kao radnju, napad ili ponašanje koje ugrožava drugu osobu te definiraju nasilje kroz pojmove

prisile i izostanka pristanka. Seksualno nasilje adolescenti definiraju kao *bilo kakav intimniji oblik nasilja do kojeg dolazi kada jedna osoba nije u potpunosti pristala na bilo kakav taj intimniji odnos* (04), *nešto što se radi protiv nečije volje* (02), čime demonstriraju osnovno razumijevanje pojma seksualnog nasilja. Seksualno nasilje povezuju s ozbiljnim posljedicama po žrtvu. Osobito u emocionalnom i psihološkom smislu ono *može imati teške posljedice, psihičke i fizičke, traume* (04), uz stalno prisustvo *straha od nekog takvog odnosa*. Jedan ispitanik navodi ponašajne promjene: *Jedna cura je bila silovana i ona je razvila emocije prema tom silovatelju, prema tom profilu čovjeka i tražila je dečke samo takve. (...)i postala je promiskuitetna* (02). Sudionici su prepoznali sljedeće oblike seksualnog nasilja: silovanje, pipkanje, neprimjereni komentari, govor o drugima u seksualnom obliku, neumjesno ponašanje, fizički kontakt bez odobravanja druge osobe i seksizam. Seksizam kao oblik seksualnog nasilja naznačuje ograničeno razumijevanje koncepta seksualnog nasilja te miješanje uz seksualno nasilje usko povezanih koncepta. Takvo shvaćanje može sugerirati nedostatak razumijevanja usko povezanih pojmova i naznačiti smjernicu u budućem radu s mladima.

Sudionici su bili zamoljeni da nabroje koje oblike seksualnog nasilja smatraju ozbiljnima, a koje smatraju manje ozbiljnim oblikom seksualnog nasilja. Analizom odgovora dolazimo do zaključka kako adolescenti kategoriziraju veoma ozbiljne i manje ozbiljne oblike seksualnog nasilja. Navedeni su sljedeći manje ozbiljni oblici seksualnog nasilja: neprimjerenost dodirivanja po stražnjici što se u govoru među mladima zove „šlatanje“: *Najblaži je ono kad prolaze u serijama neki dečki i ovak zašlataju cure ili tako nešto* (02). Od ostalih prepoznatih manje ozbiljnih oblika seksualnog nasilja sudionici su naveli: neprimjerene komentare, komentare na društvenim mrežama, komentare na odijevanje žene, dodirivanje, dijeljenje tuđih fotografija i ozljede nakon seksualnog nasilja. Kao najteži oblik svi ispitanici naveli su silovanje, a jedan ispitanik je uz silovanje naveo incest. Adolescenti su ovime pokazali kako prepoznaju silovanje kao najteži i najozbiljniji oblik seksualnog nasilja, time pokazujući svoje znanje o ozbiljnosti djela silovanja.

Slijedi analiza fenomena seksualnog uznemiravanja. Sudionici većinski razlikuju seksualno uznemiravanje i seksualno nasilje prema načinu vršenja čina. Seksualno uznemiravanje je *evo recimo to, komentari ili preko društvenih mreža. Dopisivanje, nekakvo, poruke ili riječ* (01). Seksualno uznemiravanje percipiraju u verbalnom i/ili digitalnom obliku nasilja, uključujući: neprimjerene komentare, komentare preko društvenih mreža, dopisivanje, dovikivanje za djevojkom, zviždanje, dijeljenje ili slanje golih fotografija i nagovaranje drugog na seksualno djelo. Adolescenti su

prikazali širok spektar oblika seksualnog uznemiravanja što nam potvrđuje njihovo osnovno znanje o konceptima seksualnog nasilja. Uz navedene digitalne i verbalne oblike nasilja, sudionica 03 spomenula je oblik rodno uvjetovanog seksualnog uznemiravanja koji činemuškarcima. Dovikivanje na cesti u određenom društvenom kontekstu smatra se benignim ponašanjem ili čak komplimentom dok je, u stvari, po njenom razumijevanju uznemiravanje: *Kad neko zviždi, tipa muškarac dok prolazi žena, onda dobacuje neke stvari kao što... Taj recimo muškarac ne doživljava to kao uznemiravanje. Oni misli da su to komplimenti, a to nije zapravo kompliment (03).*

U odgovorima vezano za posljedice seksualnog nasilja i uznemiravanja one su kategorizirane kao psihološke, ponašajne i fizičke posljedice. Psihološke posljedice uključuju traumu, strah od novih odnosa, depresiju i nelagodu: *Muči ih to, zatvore se u sebe... Proganja ih. Nije to po meni lako za... Mislim da bi lakše bio neki fizički napad (01); Ako je komentar u pitanju. Ahh... vjerojatno im bude neugodno, nelagodno, osjećaju se... šta ja znam (01); Vjerojatno bit će joj nelagodno, ne znam, u blizini takvih osoba i to je više-manje to (02).* Ponašajne promjene primjećuju se kao promjene u interpersonalnim odnosima: *Jedna cura je bila silovana i ona je razvila emocije prema tom silovatelju, prema tom profilu čovjeka i tražila je dečke samo takve. (...) i postala je promiskuitetna (01); Pa možda, onako, trust issues, nez kako bi to rekla. Problemi sa povjerenjem (03).* Na temelju ovih komentara možemo zaključiti kako adolescenti primjećuju dugotrajnije posljedice seksualnog nasilja koje mijenjaju biće osobe. Odgovori adolescenata su fokusirani na emocionalni aspekt promjena kod žrtve, dok su se fizičke posljedice spomenule tek kod jednog ispitanika. Ovi uvidi o emocionalnim promjenama žrtve nam govore o određenoj razini znanja koju adolescenti posjeduju vezano za posljedice nasilja te o potrebi za širom edukacijom o posljedicama seksualnog nasilja gdje bi se obuhvatilo psihološke, fizičke i socijalne aspekte.

3.6. Društvene reakcije na seksualno nasilje

U drugoj temi istraživanja „Društvene reakcije na seksualno nasilje“ kodirani su dobiveni odgovori iz dvije vinjete: dijeljenja tuđih golih fotografija i neprimjereno dodirivanje stražnjice tj. „šlatanje“. U obje situacije od sudionika je zatraženo da zamisle da se dijeljenje tuđih fotografija i “šlatanje” odvija u njihovoj školi te da opišu reakcije i postupke svojih vršnjaka i obrazovnog sustava. Odgovori su raspoređeni u sljedeće kodove: *Reakcija društva, Svjedočenje činu nasilja, Kažnjivost i odgovornost počitelja, Posljedice za žrtvu i one koji prijave nasilje i Sustavna*

reakcija na prijavljivanje nasilja. Analizirani odgovori su doveli do sljedećih spoznaja:

Adolescenti prepoznaju kako je dijeljenje tuđih golih fotografija pogrešna radnja te su svjesni da će žrtva snositi društvenu odgovornost jer se dovela u neugodnu poziciju, što i dalje prikazuje prisutnost stereotipa o odgovornosti žrtve za seksualno nasilje: *Najbolji lijek je onda izbjegavati tako nešto, ako ne želiš takvu nekakvu sramotu... Izbjegavati to, ono ne se slikati konkretno* (01). K tome, seksualno uznemiravanje se banalizira, naime, u ovom slučaju šlatanje se tumači kao „dječja igra“ ili „dio odrastanja“: *To je dio odrastanja, kao i tučnjave u školi i to je dio odrastanja po meni* (01). Sudionici su direktno ili indirektno svjedočili dijeljenju golih fotografija i šlatanju u svojoj okolini. Jedan sudionik aktivno opisuje direktno sudjelovanje u dijeljenju eksplicitnih sadržaja među vršnjacima: *Šaljemo si mi u razredu... slike, međusobno* (01). Drugi ističe pasivnost i izostanak reakcije: *(...) ja bih se pravio da ništa nisam vidio. Ne bih ništa nikom rek'o, možda bi upozorio – kao kruže tvoje slike i to je to* (02). Odgovori o dijeljenju i pasivnosti ukazuju na normalizaciju seksualiziranog ponašanja među adolescentima. Ipak, sudionici prepoznaju kako dijeljenje tuđih golih fotografija i „šlatanje“ treba biti kažnjivo djelo ili da počinitelj treba snositi odgovornost: *Ne znam jel kažnjiv, ali mislim da bi trebao bit. Pogotovo ako je protiv nečije volje* (02), *(...) da procure nečije slike ili video mislim da nije to baš ljudski da se to dijeli dalje. Tako da mislim da bi to trebalo biti na neki način kažnjivo i zabranjeno* (03).

Prema iskazima adolescenata slanje, objavljivanje i dijeljenje tuđih fotografija postalo je uobičajena pojava među mladima te se ne događa isključivo iz razloga osvete bivšim partnerima, što je najčešća pretpostavka, već i kao oblik zabave i međusobne komunikacije među vršnjacima. Ovakvi obrasci ukazuju na zabrinjavajuću normalizaciju seksualiziranog sadržaja u adolescentskom miljeu, što je potvrdilo istraživanje Dodaj i sur. (2023) kada je 40,1% adolescenata izjavilo kako je slalo seksualno eksplicitan sadržaj u posljednjih godinu dana. Jedan sudionik navodi kako je tijekom osnovnoškolskog obrazovanja primao broje eksplicitne fotografije: *Mislim cure se same slikaju. Ja, kad sam mlađi bio u osnovnoj to je bilo normalno. Slika ti se dvadeset cura, imao sam galeriju, imao sam kolekcije. I sad mi se slikaju* (01). Nadalje isti sudionik opisuje slučaj samoiniciranog dijeljenja eksplicitnih snimaka: *Bio je video od učenice jedne. Al ona je to, maltene sama dijelila* (01). Ili, kako se skupine vršnjaka slikaju goli i šalju te fotografije u zajedničke grupe: *Čuo sam, ne znam koja je to škola, gimnazija neka. Manijaci. Ono slikaju se u grupi goli* (01). Iskazima sudionika dolazimo do zaključka kako dijeljenje seksualiziranog

sadržaja među adolescentima postaje oblikom zabave među vršnjacima, pri čemu se granice pristanka i odgovornosti transformiraju. Ta saznanja ukazuju da je potrebno dublje razmisliti o ulozi obrazovnog sustava u edukaciji mladih o ponašanju na društvenim mrežama, seksualnosti i posljedicama dijeljenja seksualiziranog sadržaja.

3.7. Uloga škole u prevenciji i obrazovanju o seksualnom nasilju

U trećoj tematskoj skupini analizirani su stavovi i iskustva adolescenata o prevenciji seksualnog nasilja te njihovi stavovi o ulozi škole u edukaciji i senzibilizaciji vršnjaka. Tematska skupina grupirana je u tri koda: *Edukacije u srednjoj školi*, *Prevencija i odgovornost škole* i *Diskusija o seksualnom nasilju*.

Sudionici su svojim odgovorima isticali važnost edukacije i ranog informiranja adolescenata o granicama, pristanku i oblicima seksualnog nasilja. Sudionik 01 naglasio je potrebu za promjenom ponašanja oba spola, kao i važnosti odgovornosti: *Sigurno da bi trebali imat tih još edukacija još malo više i svega. Al ne znam, u osnovnim školama to je dosta teško spriječiti. Cure trebaju reći „Nemojte me dirat ništa“, A dečki trebaju to poštovat normalno... (01)*. Drugi sudionik ističe važnost edukacije, a napominje i važnost obiteljskog odgoja: *Mislim da bi prvo trebalo educirati sve ljude o tome što se sve smatra seksualnim nasiljem, i fizičko i psihičko i zlostavljanje i uznemiravanje. Prvo ih dobro informirati o tome, mislim da to sve proizlazi od toga, nekog tog seksualnog odgoja zapravo. Možda i kućnog odgoja općenito, ovisno kako je osoba ono odgojena u kakvoj je okolini odrasla (03)*.

Sudionici su se složili da se u školama o temi seksualnog nasilja rijetko govori, a kada se spomene, to je najčešće u sklopu šire teme spolnog zdravlja ili osobnog razvoja, bez educiranja o seksualnom nasilju: *Pa nije se nešto previše pričalo(01); Ma bilo je neko predavanje u ne znam pred a dosta dugo (...). Ma trebalo bi se više, da (02); Ne. Mislim da je ovo onak prvi put da u ove četiri godine imamo nešto, evo takav razgovor o tome. Imali smo jednom, ali to je bila radionica o spolnom zdravlju, ali to nema veze s time, tako da...(03); Koliko se sjećam iskreno ne, ništa pretjerano (04)*. Sudionici ističu kako bi se uvođenjem redovitih edukacija moglo doprinijeti stvaranju educiranijeg i sigurnijeg školskog ozračja: *Da se educiraju o tome što je zapravo seksualno nasilje i da svatko može biti žrtva, ne samo žena. To je ono u društvu baš dosta nekako osporavano da muškarci ne mogu biti, da su oni samo nasilnici kao u tom smislu, ali i oni mogu biti i jesu žrtve, ali teško da će im netko povjerovati (03)*. Iskazi sudionika ukazuju na potrebu za razvojem i uključivanjem sveobuhvatnih programa o seksualnom nasilju u školski kurikulum.

3.8. Osobna refleksija i socijalna percepcija seksualnog nasilja

U četvrtoj i posljednjoj tematskoj skupini „Osobna refleksija i socijalna percepcija seksualnog nasilja“ razraditi ćemo sljedeće kodove: *Osobna refleksija o znanju seksualnog nasilja*, *Stav o osobnom znanju* i *Diskusija među vršnjacima*.

Od sudionika je zatraženo da propitaju svoje znanje o seksualnom nasilju i govor o seksualnom nasilju kroz socijalnu percepciju seksualnog nasilja. Jedan sudionik izrazio je nesigurnost u svoje znanje, drugi sudionik izjavio je kako posjeduje nedostatan znanje dok su dvije sudionice procijenile kako imaju zadovoljavajući razinu znanja o ovoj temi. Iako je u istraživanju mali broj sudionika primjećuje se rodna razlika u odgovorima, koja daje temelj za daljnja istraživanja rodni razlika u znanju, stavovima i ponašanju adolescenata. Muški sudionici su tumačili seksualno nasilje kroz moralne i osobne vrijednosti: *Šta ja znam. Znam prepoznat šta je prihvatljivo i šta nije prihvatljivo, a to je individualna stvar; Ja sam tih, povučen, briga me što se dešava oko mene, ne zanima to mene baš, šta ja znam*. Sudionice su izrazile veću sigurnost znanju o seksualnom nasilju i informiranosti. Svoju informiranost pripisuju osobnom interesu, istraživanju na internetu i diskusiji među vršnjacima: *(...) većinom sam se educirala putem interneta, nešto malo kod kuće, ali u školi baš ne; Mislim da u zadnje vrijeme se pogotovo jako puno priča o tome i po društvenim mrežama ima jako puno o tome i puno čujem o tome i onda pošto me neke stvari više zanimaju baš o seksualnom nasilju onda i sama istražujem* (04). Ovi iskazi ukazuju na to da adolescentice aktivno traže informacije i iskazuju interes za razumijevanje pojma, dok adolescenti najčešće ostaju na osnovnoj deskriptivnoj razini, oslanjajući se na osobno iskustvo i moralni okvir.

U kontekstu razgovora o seksualnom nasilju među vršnjacima, ponovno se pojavljuju razlike u odgovorima prema spolu. Sudionice navode kako povremeno razgovaraju o seksualnom nasilju, najčešće u situacijama kada se u medijima pojavi aktualan slučaj: *Znamo razgovarati ako bude nešto aktualna tema. Da je bio netko zlostavljan, maltretiran ili ako se to nekome dogodilo, da* (03); *S najbližim prijateljima da, ali ovako baš s ostalima, ovisi kakvi su po tom pitanju* (04). Muški sudionici, s druge strane, ističu kako o toj temi ne razgovaraju, a ako se tema i pojavi, razgovor se uglavnom svodi na fizičku privlačnost i seksualne odnose: *Ma ne, ne pričamo o tome. Više ono tko je kome zgodan, ili kako moj prijatelj kaže da si šalju slike sa curom preko Snapchata* (02). Ovaj odgovor na prvu može ukazivati da muški adolescenti seksualno nasilje ne percipiraju kao relevantnu temu razgovora u muškim

grupama, ali može nas i uputiti na postojeću stigmatu razgovora o seksualnom nasilju među muškarcima zbog rodnih predrasuda (Rechenberg i sur. 2024).

4. RASPRAVA

Adolescenti pokazuju određenu razinu znanju o seksualnom nasilju što se u najvećoj mjeri može povezati s njihovim svakodnevnim korištenjem interneta i društvenih mreža koje omogućuju lakši pristup aktualnim društvenim temama. U kontekstu istraživane teme, uočava se sve veća medijska prisutnost i otvorenost k izvještavanju o slučajevima seksualnog nasilja. Viša razina informiranosti adolescenata može se dijelom objasniti povećanom dostupnošću sadržaja koji promiču razvijanje svijesti o senzitivnim temama poput seksualnog nasilja (Ma i sur. 2024). Također, suvremeni pristup informiranju i javnom govoru o seksualnom nasilju doprinosi slabljenju društvene prihvatljivosti društvenih mitova i predrasuda o toj pojavi (O'shea i sur.).

Sudionici su pokazali osnovno razumijevanje koncepta seksualnog nasilja, pri čemu ga definiraju kao čin bez pristanka osobe koji narušava fizičko i emocionalno zdravlje osobe. Takvi odgovori ukazuju na usvojenu svijest o važnosti pristanka i granica u intimnim odnosima, što potvrđuju i ranija istraživanja o razumijevanja seksualnog pristanka među adolescentima (Hojt Ilić 2019). Sudionici su najčešće prepoznali verbalne i fizičke oblike seksualnog nasilja poput neprimjerenih komentara, komentara na društvenim mrežama i silovanja, što ukazuje na posjedovanje znanja ograničenog spektra o oblicima seksualnog nasilja. Slični nalazi o oblicima seksualnog nasilja koje adolescenti prepoznaju u društvu pronađeni su u istraživanjima Sakellari i sur. (2022) gdje su seksualni fizički kontakt, silovanje i seksualni komentari na društvenim mrežama adolescenti prepoznali kao nasilje. Odgovor jednog sudionika koji smatra da je seksizam oblik seksualnog nasilja ukazuje na potrebnu edukaciju uz naglasak diferenciranja pojmova koji su usko vezani uz seksualno nasilje.

Potrebno je poraditi na prepoznavanju posljedica seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja. Naime, sudionici ne prepoznaju dovoljno posljedica seksualnog uznemiravanja niti posljedica seksualnog nasilja. Muški sudionici prepoznaju posljedice seksualnog nasilja poput psihičkih promjena bez spomena fizičkih posljedica, ženske sudionice prepoznaju psihičke i fizičke posljedice, ali kod fizičkih promjena prepoznaju kratkotrajne fizičke posljedice poput masnica i ozljeda. Posljedice na žrtvu mogu biti kratkoročnog trajanja pa do srednje- ili dugoročnog utjecaja na fizičko i mentalno zdravlje žrtve. Posljedice se mogu podijeliti na fatalne

i nefatalne posljedice na žrtvu (Jina i Thomas 2013). Fizičke posljedice mogu biti kratkoročne i dugoročne, te su to ozljede poput tjelesnih koje uključuju genitalno-analne traume, infekcije, upale mjehura, urinarnu inkontinenciju, retenciju urina, kroničnu bol, fibromialgiju, zarazu HIV-om, hepatitisom B itd. Psihičke posljedice mogu biti: posttraumatski stresni poremećaj, depresija, samoozljeđivanje, razne ovisnosti, promiskuitetno ponašanje i drugo. Fatalne posljedice po žrtvu su: ubojstvo od počinitelja seksualnog čina, samoubojstva i posljedične smrti zbog zaraze HIV-om (Ibidem). Seksualno uznemiravanje manje je invazivan čin nasiljana tijelo žrtve negoli pokušaj silovanja/silovanje, ali ima znatne posljedice na mentalno zdravlje poput anksioznosti, depresije, socijalne anksioznosti, somatskih, opsesivno-kompulzivnih i posttraumatskih simptoma (Marcus i sur. 2024). S obzirom na nedostatno znanje o posljedicama seksualnog nasilja adolescentima je potrebna sustavna edukacija o rasponu i ozbiljnosti seksualnog nasilja i posljedicama seksualnog nasilja, poput npr. preventivnih programa Ženske sobe *SNEP* (Seksualno nasilje – edukacija i prevencija) koji su uvršteni kao mjere prevencije u Hrvatski nacionalni plan za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja (Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike 2022). Zbog autonomije škola u izboru preventivnih programa, programi usmjereni na prevenciju seksualnog nasilja često nisu uključeni u obrazovni proces. Razlozi za to uključuju postojanje društvenih tabua oko seksualnog nasilja te nedovoljnu prepoznatljivost ovih temama.

Analizom vinjeta „dijeljenje golih fotografija“ i „šlatanje“ u školi uočeni su slični obrasci u stavovima adolescenata prema seksualnom nasilju i institucionalnim reakcijama. Sudionici su dijeljenje eksplicitnih fotografija prepoznali kao oblik seksualnog nasilja i društveno neprihvatljivog ponašanja, premda su svjesni da se počinitelji rijetko kažnjavaju. Ovakav oblik seksualnog elektroničkog nasilja adolescenti povezuju sa okolinom. Odgovori adolescenata također ukazuju na manjak institucionalnog rješenja za počinitelje dijeljenja eksplicitnih fotografija pri čemu škole na ova djela reagiraju provođenjem razgovora s počiniteljima. Stava smo kako bi edukacijski sustav trebao uspostaviti mjere postupanja u slučaju povrede spolne slobode žrtve u školi i da bi se djelo dijeljenja seksualnog eksplicitnih fotografija, kažnjivo do tri godine zatvora (Kazneni zakon, NN 125/11, 84/21), trebalo prijavljivati policiji.

Jedan sudionik pokazao je moralnu disonancu, istodobno osuđujući dijeljenje golih fotografija i preispitujući odgovornost žrtve, što je česta pojava u društvu kodosjetljivih tema (Bermek i Unan 2024). Dijeljenje eksplicitnih golih fotografija

smatra se normalnim oblikom seksualnog izražavanja u mladoj dobi, ipak prepoznavamo kako je potrebno mlade educirati o posljedicama slanja i objavljivanja fotografija na internetu, problemu osvetničke pornografije i prepoznavanju manipulativnog iskorištavanja u svrhu zadovoljavanja druge osobe (Mihaljević 2019). Dijeljenje golih fotografija postalo je velik problem i zahtijeva pravovremenu reakciju, stvaranje programa edukacije djece i mladih o sigurnim i ravnopravnim odnosima, edukacije o sigurnom načinu komunikacije na internetu, te radionica o elektroničkom nasilju s fokusom iskustva žrtava osvetničke pornografije.

U vinjeti „šlatanje“ sudionici su iskazali različite stavove o neprimjerenom dodirivanju tuđe stražnjice. Od toga da se „šlatanje“ smatra znakom flerta i igre do prepoznavanja kao neprimjerenog dodirivanja i uznemiravanja. Svih četvero sudionika svjedočilo je u osnovnoj školi činu „šlatanja“, pri čemu su reakcije varirale od pozitivnih do negativnih. Jedan slučaj „šlatanja“ doveo je do prijave počinitelja stručnoj službi škole, u drugom slučaju su se učenice morale sakrivati u školi od počinitelja, dok je u jednoj školi „šlatanje“ označavalo znak flerta među učenicima. Interpretacija „šlatanja“ kao dječje igre ili prolazne faze odrastanja održava patrijarhalne obrasce rodne socijalizacije, u kojima je ulazak u tjelesni prostor djevojke često percipiran kao oblik iskazivanja simpatije (Meyer 2008). Takvo toleriranje neprimjerenog ponašanja perpetuira rodne stereotype i umanjuje ozbiljnost seksualnog uznemiravanja. Adolescenti su u svojim iskazima procijenili da bi škola u takvim slučajevima vjerojatno reagirala razgovorom između počinitelja i žrtve, bez jasne sankcije. Ovakvi odgovori ukazuju na nedostatak sustavnog pristupa prevenciji i sankcioniranju seksualnog nasilja u školama, što potvrđuje potrebu za edukacijskim programima usmjerenim na prepoznavanje neprihvatljivih oblika ponašanja, razumijevanje pristanka te osnaživanje žrtava da prijave nasilje bez straha i nelagode.

Adolescenti smatraju kako se u srednjoj školi ne govori dovoljno govoreći o seksualnom nasilju te da se ne provode sustavne edukacije o seksualnom nasilju. Samo je jedan učenik naveo da je u osnovnoj školi sudjelovao u organiziranim edukacijama o seksualnom uznemiravanju mladih. Sudionici smatraju kako bi bilo potrebno uvesti edukacije o seksualnom nasilju u školski kurikulum, kako bi učenici razumjeli što seksualno nasilje obuhvaća, na koje se načine može dogoditi, gdje ga mogu prijaviti te kako postupati u situacijama doživljenog ili svjedočenju nasilju. Muški sudionici su na to pitanje odgovorili nesigurno ili su isticali da ne znaju dovoljno, dok su obje sudionice odgovorile kako smatraju da posjeduju adekvatno znanje o seksualnom nasilju te da u svojim prijateljskim krugovima često raspravljaju o aktualnim događanjima vezanim uz seksualno nasilje. Rezultat se može objasniti

većim aktivizmom na području rodne ravnopravnosti. Naime 60% djevojaka je od svih društvenih problema usmjerilo svoju zabrinutost na pitanja rodne ravnopravnosti u istraživanju koje je *Plan International* proveo na 79.000 djevojaka i žena iz svijeta (2023). Ovu činjenicu potvrđuje i studija provedena tijekom COVID-19 pandemije kada su adolescentice pratile trend feminističkog pokreta u Velikoj Britaniji i koristile društvene mreže za vlastitu edukaciju i proširivanje feminističkih ideja protiv seksualnog nasilja (Horeck i sur. 2024).

5. ZAKLJUČAK

Eksplorativnim kvalitativnim istraživanjem dobiveni su uvidi u znanja, stavove i ponašanja adolescenata o seksualnom nasilju koji pružaju početno razumijevanje ove tematike u kontekstu adolescentske populacije. Dobiveni rezultati mogu poslužiti kao temelj za buduća, opsežnija istraživanja koja bi detaljnije ispitala obrasce znanja, stavova i ponašanja mladih vezanih uz seksualno nasilje te time pridonijela boljem razumijevanju ovog fenomena u kontekstu obrazovnog sustava. Prema analiziranim odgovorima zapaženo je kako je seksualno nasilje prisutno u svakodnevnim životima adolescenata te su seksualno nasilju često svjedočili tijekom svog osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja. Zbog digitalizacije društva i vremena koje adolescenti provode na društvenim mrežama, seksualno nasilje dobilo je digitalni produžetak koje sada ulazeći u sferu tinejdžerskog života ne završava u školi već se nastavlja nakon nastave i ostaje zauvijek zabilježeno na društvenim mrežama s posljedicama na žrtvu.

Stavovi adolescenata u ovom istraživanju odmakli su se od postojećih mitova i stereotipa u društvu. Kod jednog sudionika prepoznajemo moralnu ambivalenciju u odgovorima, što je česta pojava kod osjetljivih tema poput seksualnog nasilja. Primjećuje se zainteresiranost i otvorenost govora o seksualnom nasilju uz dijeljenje slučajeva seksualnog nasilja iz njihovog društvenog života. Adolescenti smatraju djela seksualnog nasilja kao štetne radnje po žrtvu. Pokazuju osnovnu razinu znanja o seksualnom nasilju uz opće prepoznavanje relevantnih tema vezanih uz seksualno nasilje. Razina znanja koju posjeduju odnosi se na razumijevanje što je seksualno nasilje, koji su oblici seksualnog nasilja s diferencijom manje ozbiljnih oblika seksualnog nasilja od težih oblika seksualnog nasilja. Potrebno je napomenuti kako teški oblici u ovom slučaju su silovanje i incest dok su manje ozbiljni oblici komentari, dodirivanje i dijeljenje golih fotografija. Adolescenti znaju kome se treba obratiti žrtva seksualnog nasilja, ali ne prepoznaju posljedice seksualnog nasilja

u razini koja se očekivala. Kod seksualnog uznemiravanja fokusirali su se na emocionalne posljedice poput nelagode ili psihičke promjene u vidu manjka povjerenja u drugu osobu, dok su posljedice seksualnog uznemiravanja na žrtvu, prema njihovim iskazima, širega spektra. O svom osobnom znanju muški sudionici smatraju kako nemaju dovoljno znanja o seksualnom nasilju dok ženske sudionice su sigurnije u znanje i razumijevanje seksualnog nasilja te u svom privatnom životu s prijateljima komentiraju aktualne događaje seksualnog nasilja.

Zbog eksplorativne prirode istraživanja njegova ograničenja su sljedeća: mali broj sudionika, odabir ispitanika samo iz jedne srednje škole što ne predstavlja reprezentativni uzorak populacije adolescenata u Republici Hrvatskoj, kao i to da dobiveni nalazi mogu odražavati sadržaje socijalno poželjnih odgovora. Osim toga, sudionicima je predstavljen mali broj vinjeta o seksualnom nasilju, što ograničava dubinski i široki uvid u njihova znanja, stavove i ponašanja. Za detaljnije razumijevanje reakcija adolescenata i društva na seksualno nasilje bilo bi potrebno uključiti veći broj sudionika i predstaviti širi spektar situacija koje omogućuju ispitivanje različitih aspekata ovog složenog problema.

Unatoč ograničenjima ovog istraživanja dobiveni podaci upućuju na važnost sustavnog i kritičkog pristupa edukaciji o seksualnom nasilju. Obrazovni sustav se poziva na potrebu nulte stope tolerancije u obrazovnom sustavu sa uključivanjem strukturiranog i sustavno pripremljenog programa reakcije škole na seksualno nasilje te prijavljivanja počinitelja seksualnog nasilja bez iznimke. Ovo ukazuje da edukacija adolescenta ne smije biti površna, nego mora uključivati kritički pristup vezano za odnose moći, pristanak i digitalne dimenzije seksualnog nasilja, kako bi se smanjila reprodukcija nevidljivih i nasilnih obrazaca seksualnog nasilja. Potrebno je u školama i općenito u društvu stvoriti jasan i pregledan odgovor na djela počinitelja seksualnog nasilja, kako ni jedno djelo seksualnog nasilja ne bi prošlo nezamijećeno kroz sustav i bez posljedica krećući od osnovnoškolske dobi. Neupitno je uvođenje edukacija i radionica u osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje koje bi educirale mlade o seksualnom nasilju, seksualnom uznemiravanju, ponašanjima u mladenačkim vezama i sigurnosti na internetu.

LITERATURA

1. António, Raquel, Rita Guerra, Carla Moleiro (2023), "Cyberbullying during COVID-19 lockdowns: prevalence, predictors, and outcomes for youth", *Current Psychology*, 43, 1067-1083.
2. Bermek, Sevinc, Asli Unan (2024), "Victim-blaming norms and violence against women: Moral considerations can induce policy and behavior change", *cepr.org*; <https://cepr.org/voxeu/columns/victim-blaming-norms-and-violence-against-women-moral-considerations-can-induce> (stranica posjećena: 25. svibnja 2025)
3. Buljan Flander, Gordana, Romana Galić, Mia Roje Đapić, Ana Raguž, Krešimir Prijatelj (2020), "Zaštitni i rizični čimbenici u prilagodbi na pandemiju COVID-19 u Republici Hrvatskoj", *Socijalna psihijatrija*, 48(3), 285-300.
4. Čikić, Jovana, Ivana Milovanović, Smiljana Milinkov, Boris Popov, Ivana Živančević Sekeruš, Bojana Bodroža (2023), "Percepcija i (ne)izravno iskustvo seksualnog uznemiravanja i ucjenjivanja u akademskom kontekstu – perspektiva studentica", *Revija za sociologiju*, 53(3), 397-428.
5. Dodaj, Arta, Krešimir Prijatelj, Kristina Sesar, Sabina Mandić, Sanja Radić Bursać (2024), "Adolescent Sexting: A Scoping Review of Research Utilizing Longitudinal Study Designs", *Criminology and Social Integration*, 32(2), 175-194.
6. Dunwoodie, Karen, Luke Macaulay, Alexander Newman (2020), "Qualitative interviewing in the field of work and organizational psychology: Benefits, challenges and guidelines for researchers and reviewers", *Applied Psychology*, 72(2), 863-889.
7. Edwards, Katie, Victoria Banyard (2018), "Preventing Sexual Violence among Adolescents and Young Adults", in: David Wolfe and Jeff R. Temple (ed.), *Adolescent Dating Violence: Theory, Research, and Prevention*, Academic Press, 415-435.
8. Hojt Ilić, Antonija (2019), "Seksualno nasilje u mladenačkim vezama", u: Maja Mamula (ur.), *Seksualno nasilje nad i među djecom i mladima*, Ženska soba, Zagreb, 30-33.
9. Horeck, Tanya, Jessica Ringrose, Betsy Milne, Kaitlynn Mendes (2024), "#MeToo in British schools: Gendered differences in teenagers' awareness of sexual violence", *European Journal of Cultural Studies*, 27(5), 856-875.

10. Jina, Ruxana, LeenaThomas (2013), "Healthconsequences of sexual violence against women", *Clinical Obstetrics & Gynaecology*, 27(1), 15–26.
11. Mamula, Maja (2019), "Seksualno nasilje – definicije i osnovni oblici", u: Maja Mamula (ur.), *Seksualno nasilje nad i među djecom i mladima*, Ženska soba, Zagreb, 10-14.
12. Marcos, Verónica, Dolores Seijo, Alvaro Montes, Ramón Arce (2023), "Prevalence and Quantification of the Effects of Sexual Harassment Victimization of School-Aged Adolescents", *Children*, 11(1), 1-13.
13. Mihaljević, Kristina (2019), "Elektroničko seksualno nasilje", u: Maja Mamula (ur.), *Seksualno nasilje nad i među djecom i mladima*, Ženska soba, Zagreb, 10-14.
14. Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike (2022), *Nacionalni plan za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja za razdoblje do 2027. godine*; https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Dokumenti/NACIONALNI%20PLAN%20ZA%20SUZBIJANJE%20SEKSUALNOG%20NASILJA%20I%20SEKSUALNOG%20UZNEMIRAVANJA%20do%202027.g_final.pdf.
15. Ma, Yexuan, Sikky Shiqi Chen, Holroyd Eleanor, William Chi Wai Wong (2024), "Perspectives of Young People on Social Media-Based Sexuality Education Using a Feminist Approach in China: A Qualitative Study", *Archives of Sexual Behavior*, 54, 589-604.
16. Meyer, Elizabeth (2008), "A feminist reframing of bullying and harassment: Transforming Schools Through Critical Pedagogy", *Journal of education*, 43(1), 33-48.
17. Murchison, Gabriel R., S. Bryn Austin, Sari L. Reisner, Jarvis T. Chen(2023), "Middle School Psychological Distress and Sexual Harassment Victimization as Predictors of Dating Violence Involvement", *Journal of Interpersonal Violence*, 39 (9 -10): 6576-6600.
18. Narodne novine (2021), *Kazneni zakon*, Narodne novine d.d. (125/11, 84/21), Zagreb
19. Ngo, Quyen M., Philip T. Veliz, Yasamin Kusunoki, Sara F. Stein, Carol J. Boyd (2018), "Adolescent Sexual Violence: Prevalence, Adolescent Risks, and Violence Characteristics", *Preventive Medicine*, 116, 68-74.
20. O'Shea, Brittany, Rebecca Feicht, Marion Brown, Matthew Numer (2024), "Rethinking sexual violence labels: exploring the impactof 'victim' and 'survivor' discourse", *European Journal of Psychotraumatology*, 15(1), 1-13.

21. Plan International (2023), "Turning Girl and young women activists leading the fight for equality"; <https://www.planinternational.nl/uploaded/2023/09/Plan-International-2023-State-of-the-Worlds-Girls-on-Girls-and-Young-Womens-Activism.pdf>.
22. Pringle, Jan, Kathryn L. Mills, John McAteer, Ruth Jepson, Emma Hogg, Neil Anand, Sarah-Jayne Blakemore (2017), "The physiology of adolescent sexual behaviour: A systematic review", *Cogent Social Sciences*, 3(1), 1-14.
23. *Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja* (2018), Narodne novine, 70/2018; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_08_70_1418.html (stranica posjećena: 12. svibnja 2025.)
24. António, Raquel, Rita Guerra, Carla Moleiro (2023), "Cyberbullying during COVID-19 lockdowns: prevalence, predictors, and outcomes for youth", *Current Psychology*, 43, 1067-1083.
25. Rechenberg, Theresia, Toni Fleischer, Christian Sander, Georg Schomerus (2024), "Gender-related stigma toward individuals with a history of sexual or physical violence in childhood", *BMC Public Health*, 24, 1-13.
26. Sakellari, Evanthia, Mari Berglund, Elina Santala, Claudia Mariana Juliao Bacatum, Jose Edmundo Xavier Furtado Sousa, Heli Aarnio, Laura Kubiliutė, Christos Prapas, Areti Lagiou (2022), "The Perceptions of Sexual Harassment among Adolescents of Four European Countries", *Children*, 9(10), 1551.
27. UNICEF (2024), "Over 370 million girls and women globally subjected to rape or sexual assault as children – UNICEF", *unicef.org*, <https://www.unicef.org/turkiye/en/press-releases/over-370-million-girls-and-women-globally-subjected-rape-or-sexual-assault-children> (pristupljeno dana: 12. svibnja 2025).
28. WHO (2022) "Sexual Violence", *who.int*, <https://apps.who.int/violence-info/sexual-violence/> (stranica posjećena: 23. svibnja 2025).
29. Ženska soba (n. d.), "Mitovi i predrasude o seksualnom nasilju", *zenskasoba.hr*; <https://zenskasoba.hr/seksualno-nasilje/mitovi-i-predrasude-o-seksualnom-nasilju/>, (stranica posjećena: 27. svibnja 2025).

ADOLESCENTS AND SEXUAL VIOLENCE: QUALITATIVE ANALYSIS OF KNOWLEDGE, ATTITUDES AND BEHAVIOUR

Summary

Sexual violence is a social problem that is still insufficiently discussed in society. Considering that many people will experience some form of sexual violence by the age of 18, and that the period of adolescence is a time of creating attitudes and beliefs about interpersonal relationships, as well as a period of risky behavior, this research was conducted on a convenient sample of adolescents, male and female, at the age of eighteen. Qualitative methodology was used, specifically the semi-structured interview method, and the research focus in this work is sexual violence from the perspective of adolescents, ie knowledge, attitudes and behaviors of adolescents related to sexual violence. Four interviews were conducted with adult adolescents attending high school in the city of Zagreb through open-ended questions and two vignettes – one showing a situation in which naked photos of classmates were shared, and the other inappropriate touching of the buttocks “stabbing”. The obtained results indicate the rejection of existing myths and prejudices about sexual violence in society. Adolescents show a basic level of knowledge of sexual violence with the need for a deeper understanding of the issue of sexual violence in the area of forms of sexual violence and the consequences of sexual violence. In terms of behavior, it is shown that adolescents assume the role of observers more when witnessing sexual violence than active in reporting sexual violence. Through research, we discovered that it is necessary to work on the education of adolescents and to introduce consistent measures to stop sexual violence in schools.

Keywords: sexual violence; sexual harrasment; adolescents; high-school; adolescents; spanking

Adresa autorice
Author's address

Ana Marija Zagode
Sveučilište u Zagrebu
Fakultet hrvatskih studija
anam.zagode@gmail.com